

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De significatis vocabuli Verbum. disput. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

tamen magis vrgent Iudaeos illa , qua disputatioe adduximus.

Aduersus Sabellianos pluralitas personarum in Deo concludi in primis potest ex omnibus testimoniis , quibus tribus disputationibus praecedentibus ostensum est, Christum esse verum Filium Dei. naturalem, à Patre genitum. Deinde ex eis , in quibus Deus de Messia loquitur, tamquam de alio à se. Deum ex illis, quibus ostendimus Filium, aut Spiritum sanctum procedere à Patre, aut ab eodem mitti. Et enim vnus & idem supposito ac persona , neque dicitur alius à se, neque Filius, aut Pater sui ipsius, neque generare aut producere se ipsum, neque se ipsum mittere, aut à se ipso procedere. Quo fit, vt vnumquodque illotum testimonium aperte pluralitatem personarum in Deo demonstret. Neque vnquam Sabellius veram rationem Patris & Filij, aut mittentis ac missi, poterit in Deo defendere, nisi pluralitatem personarum in eo concedat.

Accedit sententia Christi Domini, Ioann. 5. Quo loco, *Alius est, inquit, qui testimonium perhibet de me nempè Pater. Et paucis interiectis, Opera, qua ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me, & quis misit me Pater, ipse testimonium perhibebit de me:* Hac in sententia Patrem Christum appellat alium à se, ac proinde distinctum supposito. Accedit illud Ioan. 8. *Solus non sum, sed ego, & qui misit me Pater: & in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est: Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me qui misit me Pater, vbi se, & Patre appellat duos: idem autè persona & supposito secù non facit dualitatè. Adde, quòd habetur Ioan. 10. in plurali, *Ego & Pater vnum sumus,* in essentia, videlicet. Qui locus manifestè docet, esse in diuinis distinctas personas. Adde etiam illud 1. Ioannis 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* Tacitus pretereo multa alia, qua in Scripturis sacris pluralitatem diuinarum personarum aperte demonstrant.*

Eadem veritas ab Ecclesia est constituta omnibus eis definitionibus, quas duabus praecedentibus disputationibus retulimus: imò in plerisque earù benedictissima Trinitas personarum expresse definita est.

Illud admonuerim , nos his quatuor disputationibus nullam rationem à lumine naturali petitam posuisse, sed tantum Scripturae, Ecclesiaeque certas definitiones. Nec sine ratione, quoniam, qua in eis probare constituimus, transcendunt totum naturae lumen, quin & Angelici intellectus facultatem longè excedunt, proptereaque eis solum assentitur Ecclesia, tamquam à Deo reuelatis. Quò fit, vt qui nihil eorum recipit, in quibus Dei reuelationes continentur, incapax sit, vt vel ex principiis propriis Theologiae conuincantur, vel rationibus naturalibus eiusmodi res illi demonstrentur. Vnde Dionysius 2. cap. de diuinis nominibus. *Qui omnino, inquit, diuinis Scripturis aduersatur, procul omni ex parte à nostra Philosophia aberit, & abhorrebit. Ac nisi ei cura est Dei sapientia, qua ex diuinis libris hauritur, quomodo nobis cura erit illius in diuina scientia institutio?* Possunt nihilominus haec omnia mysteria idolorum cultoribus, caeterisque infidelibus, qui nullam Scripturam sacram recipiunt, persuaderi tum impugnatione errorum, quibus ipsi fidem habent: tum etiam quàm plurimis argumentis, quibus ea, qua Christiana Ecclesia profiteretur, à Deo optimo maximo facta sunt nimis credibilia, adeò vt meritò in culpa sint lethali, quicumque eis sufficienter propositis, tamquam à Deo reuelatis non assentiuntur, de quorum numerò sunt miracula omnia in confirmationem fidei

Molina in D. Thoma.

A Christiana per Christum, & Christianos Dei ministros à Deo optimo maximo in hoc mundi theatro edita, praeter multa alia, qua idem aperte testantur. Ne verò in lingulis fidei nostrae sacrosanctae mysterijs inutiliter reperantur, commodius tradentur, 2. dum erit sermo de fide.

DISPUTATIO VI

De significatis vocabulo, Verbum.

Circa id, quod disputatione 1. diximus D. Thomam in 4. huius articuli parte praestare, nonnulla sunt de verbo examinanda: reliqua referuabuntur, vt cum D. Thoma quaestionibus sequentibus discutiantur. Atque vt à verbi significatis exordiamur, Mentis conceptus primò dicitur *verbum*, vox deinde, qua rem quampiam significat, mentisque conceptum exprimit, quin & tertio loco res ipsa mentis verbo, aut vocis significata. Atque haec postrema usurpatio frequens est in sacris literis. Exoat enim 9. *Cras, inquit Moyses, faciet Dominus verbum istud,* id est, rem hanc, quam locutus sum. 1. Regum 3. *Ecce ego facio verbum (id est, rem) in Israël, quod quicumque audierit, tinnient amba aures eius.* Matthaei 4. *Non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* id est, in omni re, quam Deus voluerit. Et alibi. Quartam verbi acceptionem addunt D. Thom. infra quaest. 34. art. 1. Durandus in 1. dist. 17. quaest. 2. vt verbum sit imaginatio, qua de voce proferenda mente & imaginatione formatur, antequàm ore proferatur. Videntur autem adducti, vt hanc quartam verbi acceptionem adicerent, verbis quibusdam Damasceni lib. 1. fidei Orthodoxae cap. 18. Verùm tres priores acceptiones frequentiores sunt in vsu loquentium.

Quamuis inter omnes conueniat, rem verbo mentis, aut oris significatam improprè ac figuratè vocari *verbum*, quatenus videlicet nomen signi ad rem significatam transfertur: controuersia tamen est, vtrum verbum dicatur propriè tam de verbo mentis, quàm de verbo oris.

Aliqui, quos Bartholomaeus Torres suppressio nomine ad hunc articulum disputatione 3. refert, asseruerunt, *verbum* solum dici propriè de verbo oris: de verbo autem mentis non, nisi improprè, extensioque vocabulo. Nescio an huius sententiae fuerit Erasmi iuxta ea, qua Cornelius lanfenius cap. 1. suae Concordiae de eo refert, doctèque impugnat. E Docuit namque Dei Filium *Verbum Patris* dici, non quidem ad verbi mentalis similitudinem, sed quia *vocabulo verbo similis est, quatenus scilicet Pater per eum res annunciat, ideoque censuit, potius appellandum Patris sermonem, quàm Verbum Patris.*

Contrarium asseruit Augustinus 15. de Trinitate cap. 11. Vbi ait: *Verbum, quod foris sonat, signum est verbi quod intrinsece lucet, cui magis verbi competit nomen. Nam illud, quod proferitur carnis ore, vox verbi est, verbumque & ipsum dicitur propter illud, à quo vt foris appareret, assumptum est.* Haecenus Augustinus. Augustinum sequuntur D. Thomas inferius quaest. 34. artic. 1. Durandus in 1. dist. 17. quaest. 2. & communis Theologorum sententia. Estque contrarium parum in fide tutum, ne amplius dicam. Primò, quoniam Dei Filius non in alia significacione dicitur *verbum*, quàm in ea, qua *verbum* mentis dicitur *verbum*, vt volunt sanctissimi, vetustissimisque Patres, Clemens epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, Gregorius Nazianzenus 4. lib. Theologiae, quem refert, & sequitur Euthymius ad 1. cap.

11 Ioannis,

Trinitatis mysterium, cum natura le lumen trè sentiat, ex re velatu est ostendendum.

Trinitatis mysterium quòd infidelis quomodo probandum.

Verbi significationes.

Erasmi asseritio periculosa.

Resoluitur. Verbum magis proprie dicitur de verbo mentis, quàm oris.

Ioannis, Augustinus ubi supra, Cyrillus de Trinitate lib. 2. versus finem, Fulgentius lib. 3. ad Monimum, & plerique alij: si ergo verbum mentis proprie non dicitur *verbum*, nec etiam Dei Filius proprie dicitur *Verbum*: quare cum, quod non est aliquid proprie, simpliciter non sit tale, Dei Filius non erit absolute *Verbum*, contra illud Ioannis 1. *In principio erat verbum, &c.* Et contra communem Ecclesie confessionem. Vnde D. Thomas loco citato ad primum affirmat, Origenem, quoniam in Ioannis interpretatione dixit: *Verbum metaphorice dici in divinis inveniri solum Ariatorum, id ipsum asserentium.* Secundo, *verbum* est id, quod locutione editur, ac profertur: locutio autem propria non voce solum, sed mente etiam fit: ergo verbum mentis proprie dicitur *verbum*. Maior est manifesta: minor vero probatur, quia qui preces fundit, cum Deo loquitur, oramus autem non solum lingua, sed etiam spiritu, & mente, iuxta illud 1. ad Corinth. 14. *Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente: ergo locutio proprie fit mente.* Vnde Exodi 14. ad Moysen, cum nullum is clamorem ore funderet, *Quid*, inquit Dominus, *clamas ad me.* In quem locutum Augustinus quaest. 52. in Exodum ait, *hoc eum egisse vocis silentio, ut cor de clamaret.* Confirmat eandem minorem illud Ecclesiasticus 1. *Locutus sum in corde meo, dicens.* Accedunt pleraque alia testimonia Scripturae, in quibus locutio non ori tantum, sed menti etiam tribuitur. Adde, Angelos loqui ad invicem, alias inter eos non esset communicatio: & tamen eos non loqui ore, quo carent, sed vel sola mente, vel adhibito etiam exteriori signo, quo mentis conceptus exprimunt: non ergo locutio & verbum sunt oris solius. Tertiò, vox eatenus vocatur *verbum*, quatenus animi sentia exprimit, & tamquam internuncia, vicariaque conceptus rem mentis notitia apprehensam significat: ea namque vox, qua nihil profus significatur, verbum non est: ergo maior cum ratione conceptus ipse, cuius locum habet vox, dicitur proprie *verbum*.

Alij asseruerunt, vocabulum hoc, *verbum*, primò fuisse impositum, ut significaret solum verbum vocale: deinde verò vsu frequenti fuisse extensum, ut mentis verbo accommodaretur. Quemadmodum, inquit, *videre*, primò fuit impositum ad significandum actum videndi, qui oculis convenit, deinde verò per accommodationem vsus fuit extensum ad significandam quamcumque evidentem cognitionem cuiusvis potentiae cognoscentis postquam extensionem proprie dicimus, beatos videre essentialiam diuinam.

Contrarium tamen videtur nobis asserendum. In primis, quia, si ita res habeat, concedendum est, datum fuisse tempus, in quo verbum vocis dictum esset proprie *verbum*, Filius autem Dei, & quicumque conceptus mentis non item. Deinde, quia tunc concedendum esset: sicut videre proprie dicitur de actu oculorum seu visiva potentiae, minus proprie verò, etiam si proprie, de actibus evidentibus aliarum potentiarum cognoscentium: ita vocabulum hoc, *verbum*, magis proprie dicitur de verbo vocis, quam de mentali conceptu: id quod tamen pugnat cum Augustino verbis supra citatis, cum Diuo Thoma eo loco, & cum comuni Theologorum sententia, quae dicit, *verbum esse analogum quoddam, & magis proprie dicitur de verbo mentis, quam de verbo oris, tamen si de utroque verbo proprie dicatur.* Est enim de numero eorum analogorum, quibus in mente respondet vnus conceptus formalis, & quae vnam habent definitionem, dicunturque proprie de suis

Verbi nomen non prius oris, quam mentis verbum significauit.

A analogatis, ut sunt, ens, accidens, sapientia, substantia, intellectus, & caetera attributa Deo & rebus creatis communia: nam haec ita sunt analoga, ut omnibus suis analogatis proprie conueniant. Dicendum itaque est, quemadmodum vocabula, *ens, substantia, sapientia, intellectus, & caetera*, quae Deo & creaturis sunt communia, esto primò in idiomate aliquo imposita fuerint intuitu significandi res creatas, quas impositores noscent, nihilominus significauerunt simul res increatas, easque proprie: èd quod ratio eis nominibus significata principaliter reperiretur in Deo, quam in rebus creatis. Non secus nomina, verbum, *leges*, & quodcumque aliud alterius idiomatis, licet forte ab impositore aliquo fuerint imposita intuitu significandi verbum oris eidem manifestum: proprie tamen significasse verbum mentis, in quo principaliter cernitur ratio verbi, quam in verbo oris: tamen utrumque significauerunt simul ac proprie.

B Caietanus inferius quaest. 34. artic. 1. tribuit Durando, quasi is putauerit, *verbum*, non dici formaliter & proprie de verbo vocali, sed solum denominatione extrinseca à verbo mentis, quatenus illud significat: eo modo, quo medicina improprie, denominationeque extrinseca dicitur sana, à sanitate quam efficit in animali. At profectò nihil tale colligitur ex Durando, quin imò in eis, quae de verbo dicta sunt, cum Augustino, D. Thoma, & aliis Theologis conuenit.

C Ex dictis hanc possumus colligere definitionem verbi proprie dicti, ut analogum quoddam esse ad verbum mentis & oris. Verbum est quid locutione productum tamquam signum rem aliquam significans.

Durando defendit.

Verbi definitio.

DISPUTATIO VII.

De verbo, dicente, ac dicere.

E xplicitis acceptionibus verbi, aliquid de verbo proprie dicto, tam oris, quam mentis, dicendum est, quantum tamen ad pleniorum intelligentiam mysterij sacrosanctae Trinitatis fuerit conducent. Ut verò à verbo oris tamquam nobis notiori incipiamus, hac ratione potest definiti. Est quid ore prolatum tamquam rei alicuius signum. Eiusmodi omnis aliquid significans. Quae, ut est quidam ore prolatum, dicitur *verbum profertentis*, profertent autem appellatur *loquens*, atque, *dicens tale verbum*, prolatio verò ipsa vocatur *generatio*, atque *productio verbi*: ut verò est signum rem aliquam significans, dicitur *verbum illius*. Quò fit, ut omne verbum duorum dicatur verbum vnus ut dicentis, profertentisque id verbum: alterius, ut rei per idem dictae atque significatae. Exempli gratia, cum profero vocem, *lapis*, ea vox dicitur verbum meum, id est, à me prolatum, & verbum lapidis eo verbo dicti, tamquam rei significatae.

F Circa formale significatum huius vocis, *verbum*, est non leuis controuersia. Bartholomaeus Torres ad hunc articulum disput. 2. affirmat, verbum esse de numero relatiuorum, quae appellantur secundum esse, diceréque de formali relationem realem ad dicentem, quae non sit aliud, quam processio passiva, relatióque effectus ad causam, ideoque alleuetat verbum, & dicens esse relata secundum esse, verbumque formaliter esse ab aliquo, à quo dicatur, verbum, & dicens esse aliquid verbum dicens. Ultra relationem explicatam ait, includi in verbo aliam rationis ad rem ipso dictam ac significatam, quae non est alia, quam relatio significantis ad significatum. Pro hac sententia citat Diuum Thomam inferius quaest.

Verbum est quid.

Verbum est aduersum verbum.

Bartholomaeus Torres.